



Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 3, Sayı 7, Kasım 2016, ss. 117-132.
Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 3, Issue 7, November 2016, pp. 117-132.
ISSN 2148-5704
DOI Number: 10.17822/omad.2016.47

MİLLÎ MÜCADELE'DE KIBRIS TÜRK KAMUOYU*

Turkish Cypriot Public Opinion on the Turkish Independence War

Nurten ÇETİN**

Özet: Bu makale Kıbrıs Türkleri'nin Millî Mücadele'ye bakışını incelemekte ve Millî Mücadele yıllarında Anadolu'daki direnişe maddi ve manevi olarak destek verdiğini tespit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Anadolu, Millî Mücadele, Bağımsızlık

Abstract: This article examines the Turkish Cypriots approach to the Turkish Independence War (1919-1922) and presents that Turkish Cypriots provided both moral and material support for the struggle in Anatolia.

Key Words: Cyprus, Anatolia, Turkish Independence War, Turkey

Giriş

Trablusgarp Harbi, Balkan Harpleri ve ardından gelen I. Dünya Harbi yenilgileri Osmanlı Devleti için siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda büyük bir yıkımdı. 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi ile fiilen sona eren devletin geleceği belirsiz bir sürece girdi. İtilaf Devletleri'nin İstanbul'da yönetime fiilen el koymaları, akabinde Batı Anadolu'da başlayan ve Anadolu'nun iç kesimlerine doğru yayılan Yunan işgali, Türk halkını harekete geçirdi. Ekonomik olarak oldukça zor şartlar altında bulunan Anadolu halkı, kendi imkânları çerçevesinde işgal kuvvetlerine karşı direnişe geçti. Nitekim Kuva-yı Milliye birlikleri oluşturuldu. Aynı zamanda arka arkaya yenilgiyle sonuçlanan savaşlar Kafkasya, Balkanlar ve diğer işgal altına düşen bölgelerden Anadolu'nun içlerine doğru yoğun bir muhacir akını da başlatmıştı. Anadolu insanı bir taraftan da bu savaş mağduru muhacirlere kucak açtı. Başta İngilizler olmak üzere İtilaf Devletleri'nin desteği ile Yunanlılar Anadolu'da adım adım ilerlerken, Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Millî Mücadele'yi başlattı. Böylece Batı Anadolu'da başlayan Kuva-yı Milliye hareketi kısa süre sonra örgütlü bir direniş hareketine dönüştü. Anadolu halkı bu mücadeleye maddi ve manevi tüm imkânlarıyla destek vermekteydi; ancak, bu destek batının modern teknolojisi ile donatılmış ordularına karşı yetersizdi. Bu nedenle Millî Mücadele için kaynak sağlanması amacıyla farklı yollar denendi. Bir yandan ülke içinde birtakım girişimlerle kaynak ihtiyacı giderilmeye çalışılırken, diğer taraftan yurtdışından da yardımlar talep edildi. Rusya ile temasa geçilerek bu ülkeden mühimmat ve maddi destek elde edildi.¹ Fransızlar, Anadolu'dan çekilirken geride bazı savaş malzemeleri bırakmışlardı.²

* 11-13 Nisan 2016 tarihleri arasında Akdeniz Karpaz Üniversitesi, Polis Akademisi ve Journal of History Studies birlikteliğiyle Lefkoşa/KKTC'de gerçekleştirilen "Tarihte Kıbrıs" konulu 1. Uluslararası Akdeniz Karpaz Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** (Yrd. Doç. Dr.), Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Edirne/Türkiye, e-mail: nurtencetin1@hotmail.com

¹ Alptekin Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*, Ankara 1990, s. 542-550.

² A.g.e., s. 550-4.

Bunun yanı sıra, sömürge altında yaşayan Hint Müslümanları³ ve Azerbaycan Türkleri de Türk bağımsızlık mücadelesine maddi kaynak sağlamaktan geri durmadılar.⁴

Bu bağlamda Berlin Antlaşması ile İngiliz idaresine bırakılan ve Büyük Harbin başlamasıyla da İngilizler tarafından işgal edilen Kıbrıs'taki Ada Türkleri de Millî Mücadele'nin her safhasını yakından takip etmekteydiler. Ada'da Türkler tarafından yayımlanan *Söz*, *Doğru Yol* ve *Ankebut*⁵ gazeteleri ile *İrşad*⁶ dergisi mücadelenin tüm safhalarını ve gelişmeleri anbean kamuoyuna duyurmakta önemli bir rol oynamaktaydı.⁷ Kıbrıs Türkleri, bu gazeteler sayesinde Millî Mücadele'nin siyasi, sosyal ve ekonomik safhaları hakkında yakından bilgi edinmekteydi. Gazeteler, yazı ve yorumlarıyla sadece gelişmeleri aktarmakla yetinmediler. Aynı zamanda Ada halkının Anadolu'nun mücadelesine sessiz kalmayıp aktif biçimde destek vermesini sağladılar. Nitekim gazetelerin telkin ve çağrıları sonuçsuz kalmadı; kısa bir sürede meyvesini verdi. Kıbrıs Türkleri arasında hızla bir dayanışma ve örgütlenme başlayıp Anadolu'ya maddi ve manevi yardım yapıldı.

A. Millî Mücadele'nin Kıbrıs Basınına Yansımaları

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Harbi'nden yenik çıkması, topraklarının İtilaf Devletleri arasında paylaşılması, İngiliz işgali altındaki Kıbrıs'ta Türkler arasında moral bozukluğuna ve üzüntüye sebep olmuş, özellikle Ada'daki Rumların Yunanistan lehine yaptıkları eğlence ve taşkınlıklar bu kederi daha da artırmıştı.⁸ Bunu takip eden günlerde 1919'da İzmir'in Yunanlar tarafından işgali, Anadolu'daki Yunan ileri hareketinin her geçen gün yayılması, derin bir teessür⁹ içindeki Ada Türklerini çözüm arayışlarına sevk etmişti.¹⁰ Kıbrıs Türklerinin bu düşünce içerisinde olduğu dönemde Anadolu'da Millî Mücadele hareketi başlamıştı. Mustafa Kemal Paşa, "*Türk vatanını ele geçirme ve Türkü kendi öz vatanında esir etmeye yönelik bu haksız işgal hareketi*" karşısında, söylemlerinde Anadolu'nun o güne kadar görmediği¹¹ tehlikenin boyutlarına dikkat çekmekteydi. Vatanın savunulması için halkı birlik ve beraberliğe davet eden Mustafa Kemal Paşa, Anadolu halkına hitaben yayınladığı beyannamede "*Her Türk,*

³ A. g. e., s. 555-64.

⁴ Nuri Köstüklü, "İstiklal Savaşı'nın Mali Kaynakları", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 339-45.

⁵ Kıbrıs Türk Basınında önemli bir yere sahip olan *Söz*, 8 Eylül 1920-22 Ocak 1942 yılları arasında yayımlanmıştır. Gazetenin kurucusu Mehmet Remzi Bey'dir. Bkz. Pınar Gürçınar, "Kıbrıs Türk Tarihi İçerisinde Kıbrıs Türk Matbaacılığının Doğuşu, Geçirdiği Modernleşme Aşamaları ve Bu Aşamaların Kıbrıs Türk Toplumuna Etkileri Üzerine Bir Deneme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 7, Sayı 31, 2014, s. 345. Kıbrıs Türkleri *Söz* sayesinde İstiklal Savaşı'nın her safhası hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Bkz. Mehmet Ali Galip Alçitepe, *Kıbrıs Türk Kamuoyu ve Türkiye-Kıbrıs İlişkileri 1919-1960*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1993, s. XVIII, *Ankebut*, 1920-1923 yılları arasında Larnaka'da yayımlanan haftalık gazetedir. Gazetenin amacı Kıbrıs Türk halkının iktisadi ve millî konularda bilinçlenmelerine yardımcı olmaktır. Gazetenin sahibi Derviş Ali Remmal, başyazarı ise Mehmet Fikri Bey'dir. Bkz. Meral Demiryürek, "Ankebut ve Millî Mücadele", *Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, Aralık 2003, s. 37. *Doğru Yol*, 8 Eylül 1919'da Lefkoşe Sarayönü Erkek Okulu Başöğretmeni Mehmet Remzi ve Avukat Ahmet Raşid tarafından Kıbrıs Türk halkını Anadolu'daki Millî Mücadele hakkında bilgilendirmek amacıyla çıkarılmaya başlanmıştır. Gazete kesintili olmakla birlikte 1926 yılına kadar yayımlanmaya devam etmiştir. Bkz. Alçitepe, *agt*, s. XVIII.

⁶ *İrşad*, 1920-1922 yılları arasında Larnaka Neşr-i Maarif Cemiyeti tarafından aylık olarak yayımlanan dergidir. Dergi, Türk gençleri arasında millî bilinci canlı tutmak, onları iktisadi, sosyal ve siyasi alanlarda bilgilendirmek amacıyla yayımlarda bulunmuştur. *İrşad*'ın İstiklal Savaşı döneminde Ada Türklerinin Anadolu'ya yardım eli uzatmalarını sağlamada konusunda da önemli bir misyon üstlendiği görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Alçitepe, *a.g.t.*, s. XX.

⁷ *Ankebut* ve *Doğru Yol* gazeteleri ile *İrşad* dergisinden yararlanmamı sağlayan Harid Fedai ve Dr. Münevver Kata'ya teşekkür ederim.

⁸ Mustafa Haşim Altan, *Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması*, KKTC Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları-39, Ankara 1997, s. 41.

⁹ Ali Nesim, "Kıbrıs Türklerinde Atatürk İlke ve İnkılapları", *I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu*, Ankara 1994, s. 48.

¹⁰ Altan, *a.g.e.*, s. 41.

¹¹ *Ankebut*, 21 Mayıs 1921, s. 3.

vatanın geçirmekte bulunduğu şu vahim dakikalarda son mücadele için millî sancağının altında toplanmalıdır.” demektedir. Anadolu halkı bu çağrılara sessiz kalmayacaktı.¹² Anadolu dışında Mustafa Kemal Paşa'nın çağrısına bir destek de Kıbrıs'tan geldi. Anadolu'nun sergilediği mücadele, Kıbrıs Türkleri arasında heyecanla karşılanmış, Ada'dan ayrılmaları yasak olmasına rağmen periyodik yayınlarla gelişmeleri sıcak sıcakına takip etmişlerdi.¹³ Kıbrıs basını da Anadolu'daki mücadeleyi kamuoyuna aktararak, bu ilgiyi canlı tutmaktaydı.¹⁴

Kıbrıs basınının Millî Mücadele'ye desteği Sevr Antlaşması'yla belirginleşmişti. Gazetelere yansıyan haberlerde barış koşullarının ağır ifadelerle eleştirildiği görülmektedir. *Doğru Yol* gazetesine göre Türklere kabul ettirilmek istenen şartlar tek kelimeyle Türkiye'nin idam fermanıydı. Savaşın galipleri en medeni devletlerin topraklarından insanlığa aykırı muameleyle kovulan Musevilere bile yaşam hakkı tanımışlardı. Tarih boyunca hiçbir zaman Ermenilerin vatanı olduğu ispat edilmemiş birçok vilayet Ermenistan'a veriliyordu. İtilaf Devletleri, Türkiye yönetiminde kalacak olan ekalliyet hukukuna kefil oluyordu. Yunanistan, Ermenistan gibi devletlere verilen ve ekseriyeti teşkil eden Türk unsurunun canı, malı ve ırzını korumak için ise teminat gösterilmiyordu. Ülkeyi koruyacak askerinin sayısı 50 bine indiriliyordu. Oysaki bu sayı bırakın ülkeyi korumayı, asayiş sağlamaya bile kâfi değildi. Türkiye'yi vilayetlere bölmek yine ilan edilen eşitlik ilkelerine uygun değildi. Barış şartları hangi hukuk kurallarına dayandırılırsa dayandırılınsın bu topraklar Türklerindi. Türkiye'ye sunulan barış koşulları değiştirilebilir nitelikteydi.¹⁵ Aynı gazetenin 7 Haziran 1920 tarihli sayısında yer alan bir yazıya göre, savaş ilanı ve barışın imzalanması devletin başkumandanı sıfatıyla Padişah'a aitti. Padişah bu hakkı Meclis onayıyla kullanırdı. Yani Padişah'ın bu konudaki oyu milletin oyuyla birleştirilirdi. Türkiye'de şimdilik tam bağımsız olarak bu duruma rıza gösterecek bir Padişah olup olmadığı sorusu akla geliyordu. Padişah böyle bir barış antlaşmasını imzalamak zorunda kalsa bile milletin onayını nasıl alacaktı? Bu şartlar altında milleti temsil edecek bir meclisin seçilmesi mümkün olabilir miydi? Türkiye tarafından böyle bir barış antlaşmasının imzalanması imkânsızdı. Gayri müstakil bir hükümetin imzası olsa bile, hüküm ve tesiri bütün milleti kapsayabilir miydi? İngiltere Başbakanı yaptığı bir açıklamada, Türklere sunulan barış şartlarının diğer savaşın mağluplarına sunulan barış şartları ile aynı ve eşit olduğunu, dolayısıyla değiştirilemeyeceğini söylemişti. Hâlbuki Türkiye'ye sunulan şartlar bu devletlerinki ile karşılaştırılmayacak kadar ağırdı. Hiçbirisinin toprakları böyle parçalanmamış ve başkentleri işgal edilmemişti. Yine aynı şekilde hiçbirinin hayatına kastedilmemişti.¹⁶ 12 Ağustos 1920 tarihli *Söz*'de “*Sevr Muahedesi*” başlığı altında yayımlanan yazıda bu antlaşmayı imzalayanlar şiddetle yerilmektedir. Antlaşmanın uygulanması bahanesiyle müttefiklerin İstanbul'u işgal ettikleri, Anadolu hareketini yok etmek için Damat Ferit hükümetine her türlü yardımı yaptıkları fakat Anadolu'da hakkın sesini boğamadıkları belirtilmekteydi.¹⁷

Anadolu halkı İstiklal Savaşı'nda kadını ve erkeği ile tüm maddi ve manevi varlığını ortaya koymaktaydı. Millî Mücadele'nin öncü isimlerinden Halide Edip, cephelerde çeşitli görevlerde bulunmak üzere “*Anadolu İstiklal-i Şüheda Evlatları Anadolu Heyeti*” adlı bir cemiyet kurmuş, “*Muavenet-i Milliye Vekâleti*” tarafından yanına verilen özel bir memur ile Anadolu'nun çeşitli bölgelerine gönderilmişti.¹⁸ Halide Edip'in çalışmalarının kısa sürede etkisini gösterdiği, Anadolu kadınlarının üzerlerine düşen her türlü fedakârlığı yapmaya hazır oldukları, ülkenin farklı bölgelerinden gönderilen telgraflardan anlaşılmaktadır.¹⁹ Halide Edip'in, düşmana karşı direnme ve bağımsızlığın önemini vurgulayan nutukları, yalnız

¹² *Ankebut*, 30 Nisan 1921, s. 4.

¹³ Nesim, *a.g.m.*, s. 48.

¹⁴ Beria Remzi Özorun, “İstiklal Savaşı ve Kıbrıs”, *Türk Kültürü*, Cilt 3, Sayı 35, 1965, s. 850.

¹⁵ *Doğru Yol*, 31 Mayıs 1920, s. 1.

¹⁶ *Doğru Yol*, 7 Haziran 1920, s. 1.

¹⁷ Özorun, *a.g.m.*, s. 851.

¹⁸ *Ankebut*, 21 Mayıs 1921, s. 3.

¹⁹ *Ankebut*, 11 Haziran 1921, s. 2.

Anadolu'da değil, gazeteler yoluyla Kıbrıs Türk kadınları arasında da okunmaktaydı.²⁰ Sadece cephe gerisinde yapılan örgütlenmeler değil, cephede yaşanan gelişmeler de Kıbrıs basınında yer almaktaydı. Nitekim gazetelerde yer alan II. İnönü Muharebesi'nde üç kadının şehit olduğu ve beşinin de yaralandığı, halkın hatta mebusların bile cepheye koştuğu,²¹ Millî Mücadele'nin kısıtlı imkânlarına rağmen devam ettiği haberleri ilgiyi canlı tutmaktaydı. I. ve II. İnönü Muharebelerinde Yunanların Türk ordusu karşısında geri çekilmeleri haberleri, Kıbrıs Türkleri arasında sevinç yaratmıştı. *Ankebut* gazetesi, Türk ordusunun İnönü galibiyetinin ardından Eskişehir halkının topladığı 66 bin lirayı bugün Kızılay olarak bilinen Hilal-i Ahmer'e hediye ettiklerini yazmaktaydı. Aynı gazete, İnönü muharebelerinde Yunanların ağır bir yenilgiye uğradığını duyururken, okuyucularının ilgisini kahramanlık hikâyeleriyle canlı tutmaya çalışmaktaydı. Çarpıcı örneklerden biri, İnönü Cephesi'nde savaştığı esnada ellerinden yaralanan Osman Çavuş'un, tedavisinin uzun süreceğini öğrenince parmaklarının kesilip yeniden savaş meydanına gönderilmesi için ısrar etmesi hakkındaydı. Bu isteği kabul edilmeyince, belinden süngüsünü çıkararak, yaralı parmaklarını kesen Osman Çavuş, mendili ile tampon yaparak cepheye koşmuştu.²² Aynı gazete, Osman Çavuş gibi kahramanlık hikâyelerinin yanı sıra cephede ve cephe gerisindeki gelişmeleri de okuyucularına aktarmaktaydı. *Ankebut*'un haberine göre, İzmir'le başlayan Anadolu'daki Yunan işgaline karşı, yurdun birçok yerinde miting ve protesto gösterileri düzenlenmekteydi.²³ Bu haberler, Kıbrıs Türkleri tarafından kulüplerde, gazinolarda hatta mahalle kahvehanelerinde toplanarak okunmakta, gazetelerin dışında Millî Mücadele'nin her safhası hakkında haber alabilmek için heyecan içinde telgraf ve mektupları beklemekteydiler. Gazetelerin yayınları ve Kıbrıs Türklerinin heyecanı, Anadolu'daki savaş ve bağımsızlık hareketine ilgilerini kanıtlar niteliktedir.²⁴

Kıbrıs basını, *Journal Doryan*, *Tahidramos (Taxydromos)* *Jamanak*, *Times* gibi bazı yabancı gazeteler de Anadolu'daki mücadele hakkındaki haberleri okuyucularına aktarmaktaydılar. Yabancı basında yer alan yazı ve yorumların tamamı değil, Kıbrıs Türklerinin moralini yükseltecek haberlerin seçildiği tahmin edilebilir. Nitekim *Ankebut*, *Journal Doryan*'da yer alan Anadolu'da eli silah tutan herkesin savaşa katılmak istediğini, ordunun erzakını taşıyan arabaların çoğunun kadınlar tarafından kullanıldığı hakkındaki haberleri yayımlıyordu.²⁵ Kıbrıs basınında sadece bağımsızlık mücadelesi hakkında yabancı basındaki haberler yayımlanmayıp dezenformasyon niteliğindeki yazı ve yorumlara yanıt veren makale ve yorumlar da yer almaktaydı. Nitekim "Türkiye'nin haritadan silinmek üzere olduğu ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a verileceği" hakkında Yunan gazetelerinde sık sık yer alan yorumlara Mehmet Remzi, 1 Ocak 1920 tarihli *Doğru Yol*'da şöyle cevap veriyordu:

"...Değil yalnız Kıbrıs Rumlarına, bütün Yunaniliğe, bütün cihana ilan edelim ki, Türkiye mahvolmadı ve olmayacaktır. Küre-i zemin üzerinde güneş neş-i envar ettikçe Türklük ber-devam olacaktır... Yunanilik efkâr ve cereyanlarının bugünkü ufak tefek muvaffakiyatı Rumları yanıltmamalıdır. İstikbalde hem hudut olarak yaşayacak olan Türkiye ve Yunanistan için komşuluk münasebetlerinin daha iyi bir surette temini bir lâzıme-i siyasettir. Kıbrıs üzerinde Türklerin daha ziyade alaka-i tarihiyeleri bulunduğu ve İngiltere ile Devlet-i Aliye arasındaki taahhüdata nazaran Ada'nın Türkiye'ye iadesi pek tabii olduğu hâlde Türkler yaygara koparmıyorlar. Haklarından emin olanlara mahsus bir itidal ve sükûnet ile hakkın tecellisine intizar ediyorlar..."²⁶

Yabancı basındaki aksi yorumların yarattığı moral bozukluğunu ortadan kaldırmak amacıyla Ada'daki Türk halkının zafere olan inancının asla sarsılmaması gerektiği yönünde

²⁰ *Ankebut*, 21 Mayıs 1921, s. 3.

²¹ *Ankebut*, 21 Mayıs 1921, s. 3.

²² *Ankebut*, 21 Mayıs 1921, s. 3.

²³ *Ankebut*, 19 Eylül 1921, s. 2.

²⁴ "Anadolu Harbi'ne Karşı Vazife-i Milliyemiz Nedir?", *İrşad*, 1 Eylül 1921, Sayı 16, s. 244-5

²⁵ *Ankebut*, 4 Haziran 1921, s. 4.

²⁶ Beria Remzi Özoran, "Anadolu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kıbrıs Türk Basını", *VII. Türk Tarih Kongresi*, C II, TTK Basımevi, Ankara 1973, s. 930.

yazılar Kıbrıs basınında yayımlanmaya devam etmekteydi. Nitekim Mehmet Remzi, bu kez 4 Nisan 1921 tarihli *Söz*'de kaleme aldığı yazıda "... Anadolu'nun temiz ufuklarında beliren muzlim bulutlar kesafet peyda ediyor. Bu bulutları dağıtacak rüzgârların esmesini bekleyelim ve şarktan doğacak hürriyet güneşinin Türk diyarını tenvir etmesini özleyelim. Elbette düşmanın kudret-i askeriyesi Türk milletinin galeyanı önünde eriyecek ve düşman, hakkı olamayan yerlere göz dikmenin cezasını çekecektir..." ifadesini kullanmaktaydı.²⁷

II. İnönü zaferinin Kıbrıs'ta yarattığı büyük sevinç, Anadolu davasını kendi millî davaları gibi benimseyen Ada Türklerinin hislerine tercüman olan *Ankebut*'taki Yunan Kralı Kostantin'e hitaben "*Türkün Anadolu'da hayatını müdafaa etmek için kanını akıttığı, bu müdafaa sonunda kanlı ölüm veya onurlu yaşam hakkını elde edeceği*" yorumundan da anlaşılmaktaydı.²⁸ Zafer haberlerinin Türkler arasında yarattığı olumlu hava, aksi haberlerle tersine dönmekteydi. Nitekim İnönü'de yenilgiye uğrayan Yunanlılar, yeniden taarruz hazırlıklarına başlamışlardı. 8 Temmuz 1921'de Anadolu'da ileri harekâta geçmişlerdi.²⁹ Doğaldır ki bu gelişme Kıbrıs Rumları arasında sevinç yaratmış, 16 Temmuz sabahı Ada'nın her tarafını "*Zito Enosis*" çığlıkları ve çan sesleri kaplamıştı. Yunan ordusunun ilerlediği haberinin kaynağı, Atina'dan gönderilen 15 Temmuz 1921 tarihli bir telgraftı. Telgrafta, Afyonkarahisar'ın Yunanlılar tarafından ele geçirildiği ve Yunan askerlerinin Kütahya-Eskişehir'e doğru yola çıktıkları bildirilmekteydi. Bu haberin Kıbrıs Türkleri arasında infial yarattığı, haberin doğru olup olmadığını öğrenmek için *Söz* gazetesinin binasına akın etmelerinden anlaşılmaktadır. Zira *Söz*, okuyucularını gazete yönetiminin haberin doğruluğu hakkında alabilecekleri özel bir kaynağı olmadığı, bu nedenle kesinlikle inanılmaması, halkı metanetini koruyup ajansların beklenmesi konusunda uyarmaktaydı. Atina'dan gelen 21 Temmuz tarihli bir başka habere göre, "*Yunanlılar Eskişehir'i de ele geçirmişler, Türklerden 65.000 kişiyi esir almışlar, Mustafa Kemal intihar etmiş*"ti. *Söz*'de, Mehmet Remzi "*Mühim Dakikalar*" başlıklı makalesinde bu türlü olumsuz haberlerin etkisini silebilmek amacıyla, Anadolu'daki Yunan işgalinin haksızlığı, Türklerin boynuna esaret zincirinin geçirilemeyeceği, halkın bağımsızlık mücadelesinden asla vazgeçmeyeceğini vurgulamakta ve bu telgraf haberinin gerçeği yansıtmadığından bahsetmekteydi.³⁰

Savaşın gidişatıyla ilgili olumsuz haberlere karşı, Kıbrıs basını Kıbrıs Türklerinin morallerini yüksek tutmaya çalışsa da cephede bazı olumsuz gelişmeler yaşanmaktaydı. Kütahya-Eskişehir muharebeleri, Türk ordusunun 21 Temmuz'da Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilmesi ile sonuçlanmıştı. Bunun en önemli sebebi, askerlerin mühimmat eksikliği idi. *Ankebut*, okuyucularına bu gelişmeyi haber verirken, Yunanlıların İzmir'de trenler dolusu mühimmatı cepheye sevk ettiklerini, buna karşılık Türklerin deve sırtında silah ve cephane taşıdıklarını, kuvvetli Yunan ateşinin savaş alanındaki top ve mermiyi tükettiğini yazmaktaydı. Türk ordusu cephe dışından gelecek yardımları beklemekteydi.³¹

Kıbrıs basınının Millî Mücadele'ye haber ve yorumlarla verdiği desteğin kamuoyunu yönlendirmede etkili olduğu görülmektedir. *Ankebut*, ordunun Eskişehir'deki geri çekilmesinin, İngiltere'nin Ada Türkleri üzerindeki baskılarının, Kıbrıs Türk kamuoyunun nihai zafere ulaşacakları inancını yok edemeyeceğini yazmaktaydı.³² Yüz binlerce Türk gencinin batının teknolojiyle donatılmış Yunan ordularına karşı göğsünü siper ettiği, Anadolu mücadelesinin

²⁷ Özorun, a.g.m., s. 930.

²⁸ "Türk-Yunan Muharebesi", *Ankebut*, 6 Ağustos 1921, s. 1.

²⁹ Nuri Köstüklü, "Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Ankara 2000, s. 288.

³⁰ Beria Remzi Özorun, "Anadolu Kurtuluş Savaşı-Kıbrıs Türkü-Sinir Harbi", *Türk Kültürü*, Cilt 7, Sayı 76, 1979, s. 274-5. Kıbrıs Türk halkı Anadolu'dan haber alabilmek için gazete matbaasının önünde nöbetleşe bekliyorlardı. Bu nedenle gelen telgraflar gazete binasının kapısına ve camlarına yapıştırılmaktaydı. Ancak halkın bunları okumak için kapı ve pencerelere hücum etmesinden dolayı camlar kırılmaktaydı. Nitekim Mehmet Remzi bu duruma bir çare olmak üzere telgraf haberlerini çoğaltarak Türk çocukları tarafından Türk mahallelerinde satışını sağladı. Bkz. Alçtepe, *agt*, s. 49.

³¹ *Ankebut*, 10 Eylül 1921, s. 2.

³² *Ankebut*, 25 Ağustos 1921, s. 2.

aynı zamanda Kıbrıs Türk gençliğinin direnişi olduğu şeklindeki yorumlar, Kıbrıs basınında sık sık yer bulmaktaydı. Nitekim 6 Ağustos 1921 tarihli *Ankebut*'ta yer alan şu ifadeler bu düşünceyi çok açık yansıtmaktaydı: “Anadolu'nun müdafaası Türkün tarihinde pek şerefli sahifeler açacaktır. Anadolu'nun müdafaası millî hayatımız için bir kaynaşmadır. Bu müdafaa vesilesiyle Anadolu halkı ile gençlerimiz temasta bulunarak anlaşmış ve birleşmiştir. Bu anlaşma Türk âlemini canlandırdı.”³³

Kıbrıs basını moralleri yüksek tutacak haberlerin yanı sıra, Rum tarafındaki gelişmelere de yer vererek, kamuoyunu yönlendirmekteydi. 13 Ağustos 1921'e gelindiğinde *Ankebut*, Kıbrıs Rum kesiminde Yunanlıların Anadolu'da galip gelecekleri konusunda bir karamsarlık havası oluştuğunu, bir hafta öncesine kadar zafer gösterileri yapan Rumların eski heyecan ve sevinçlerinin yerini hüznün ve belirsizliğin kapladığını, hatta şehirde çan seslerinin bile duyulmadığını yazıyordu.³⁴ *Ankebut*, 25 Ağustos tarihli sayısında, Yunan Generali Papulas'ın bir süre önce Krala takdim ettiği bir raporda, “Türk kuvvetlerini çevirmek suretiyle bir hamlede ezdiklerini ve Yunan silahının Anadolu meselesini hallettiğini Avrupa'ya karşı söyleyebileceğini” belirtirken, Yunanistan Başbakanı Gunaris'in “Anadolu'da hilalin bir daha görünmemek üzere yandığını” söylediğini ancak, artık Yunan gazetelerinde farklı bir hava estiğini duyurmaktaydı.³⁵ *Ankebut*'un aynı tarihli sayısında *Patris* gazetesinde “Bizim planlarımız, generallerimiz var ise unutmamalıyız ki düşman da mükemmel kumandanlara planlara maliktir. Mustafa Kemal Paşa Harb-i Umumi'nin doğurduğu bir dâhidir.” yorumuna yer verilmekteydi.³⁶

Bu arada İngiliz idaresi altındaki Ada'da, bu dönemde Türklere yönelik bu baskılar daha da artmış, önemli memuriyetler Türklere alınarak yerlerine Rum ve Ermeniler tayin edilmişti.³⁷ Bu nedenle Kıbrıs Türklerinin, Anadolu'nun bağımsızlık mücadelesine gösterdiği ilgi ve desteğin, bir anlamda Ada'daki İngiliz varlığına tepkinin bir yansıması olarak değerlendirilmesi kanımızca yanlış olmaz. Bu tepki sebebiyle Kıbrıs Türkleri, Çanakkale kahramanı Mustafa Kemal Paşa'nın bağımsızlık savaşında başarılı olacağına olan inançlarını sürdürmekteydiler. Onlara göre Yunanlılar; Kıbrıs Türkü ve Anadolu için ortak düşmandı ve bu tarih boyunca değişmemişti ve değişmeyecekti. Bu hislere tercüman olan *Ankebut*, Yunanlıların amacının Müslümanları yok etmek, her türlü ilerleme ve gelişmelerini engellemek olduğunu yazmıştı. Trakya ve Anadolu'da meydana gelen³⁸ sayısız tecavüz, hakaret ve cinayet bunu kanıtlamaktaydı.³⁹ Aynı gazete, 22 Eylül tarihli sayısında Kıbrıs Türklerinin zafere olan inancını pekiştirmek amacıyla, bir Yunan askerinin umutsuzluk içeren mektubundaki “Eskişehir muharebesine iştirak ettik. Pek çok telefata verdik. Türk köylerine yetiştiğimizde hiç su bulamadık. Bütün çeşme taş ve hayvan cesetleriyle doldurulmuş idi. İçimizden birçoğu senelerden beri silah altında bulunuyor ve muharebenin bir an evvel hitam bulmasını istiyor... Türkler metin bir azim ile harp ediyorlar. Bir siperi müdafaa emri aldıklarında son dakikaya kadar orasını terk etmezler.” ifadelerinin, Anadolu halkının içinde bulunduğu vahim duruma rağmen son nefeslerine kadar vatani savunacağını gösterdiğini yazmaktaydı. *Ankebut*'a göre, Yunan askerinin mektubu Anadolu'daki Yunan askerlerinin durumunun da pek iyi olmadığını kanıtlamaktaydı.⁴⁰ Gazete, 1921 yılı Ekim ayı başında Anadolu'daki Yunan yenilgisi sebebiyle halkın Yunan kralından ordunun terhis edilmesini istediğini kamuoyuna duyurdu.⁴¹

³³ *Ankebut*, 6 Ağustos 1921, s. 1.

³⁴ *Ankebut*, 13 Ağustos 1921, s. 1.

³⁵ *Ankebut*, 25 Ağustos 1921, s. 1.

³⁶ *Ankebut*, 25 Ağustos 1921, s. 2.

³⁷ Nesim, a.g.m., s. 50.

³⁸ Altan, a.g.e., s. 41.

³⁹ *Ankebut*, 3 Eylül 1921, s. 1.

⁴⁰ *Ankebut*, 22 Eylül 1921, s. 3.

⁴¹ *Ankebut*, 3 Ekim 1921, s. 3.

Ankebut gazetesi, Yunanistan'ın harp hazırlıkları devam etmekle beraber, kral taraftarları ile başbakan taraftarları arasında savaşa devam konusunda görüş ayrılıkları olduğunu yazmaktaydı. Gazetenin haberine göre, Yunanlılar sadece Anadolu'da değil, Makedonya'da da Türkler aleyhinde faaliyette bulunmaktaydılar. Nitekim Makedonya'da yaşayan Türklerin arazi ve çiftliklerine el konulmuştu. Aynı zamanda Yunanistan, Makedonya'daki Rum nüfusunu artırmak için Kafkasya'dan getirdiği çok sayıdaki Rum'u Türk köylerine yerleştirmekteydi. Türklerin bu konuda Rum idari makamlarına yaptıkları şikâyetler de dikkate alınmıyordu.⁴² 21 Aralık 1921 tarihli *Ankebut*, Eskişehir ile Sakarya arasındaki bölgenin Yunanlılar tarafından yakılıp yıkılarak âdeti bir harabeye çevrildiğini duyurmaktaydı. Yunanlılar, Anadolu'da gerçekleştirdikleri zulüm ve vahşetlerin üstünü örtmek için gazetelerinde yayımladıkları makalelerde bu yıkıp yakmaların Yunanlıların yiyecek ve barınacak yer bulmasını istemeyen Türkler tarafından yapıldığını iddia ediyorlardı.⁴³

Diğer taraftan Yunanlılar, 23 Ağustos'ta başlayıp 13 Eylül'de sona eren Sakarya Meydan Muharebesi'nde ağır bir yenilgi ile geri çekilmek zorunda kaldı. Türklerin Sakarya'da elde ettikleri zaferin Yunan kamuoyundaki ümitsizliği iyice artırdığını okuyucularına duyuran *Ankebut*, halkın hükûmete karşı bir galeyan içinde olduğunu ve kabine üyeleri arasında da anlaşmazlıklar başladığını yazdı.⁴⁴ Gelişmeleri anbean kamuoyuna aktaran gazete, Yunanistan'ın barış şartlarını bildirdiğini, Atina basınında da hükûmet üyeleri arasındaki anlaşmazlığın had safhada olduğuna, halkın galeyanının da tehlikeli bir hâl aldığına yer vermektedir. *Ankebut*, Yunan basınına haberlerine göre askerî darbe ile yeni bir hükûmet kurulabileceğini aktarmaktaydı.⁴⁵

Büyük devletler tarafından Türkiye'ye sunulan barış şartlarının, Türk bağımsızlığı ile bağdaşabilir nitelikte olmadığı yorumunu yapan *Ankebut*, bu gelişmelerin hemen öncesinde yani yeni barış şartları bildirilmemişken, Yunanlıların son bir ümitle Anadolu'daki askerî hazırlıklarına bütün hızlarıyla devam ettiklerini haber vermektedir. Özellikle, Aydın ve İzmir'in köylerinde Makedonya'dan getirilen çeteler faaliyet göstermekteydiler. Bu çetelerin cephe gerisinde köylere baskın yaparak Türk ordusunun gücünü kırmaya çalıştıklarını, ayrıca Sisam Rumlarından bir çetenin de bu amaçla İzmir'e geldiğini ve Uşak cephesine sevk edildiğini yazmıştı. Yunan torpidosu ile limana gelen büyük bir tekneden beş bin Yunan askeri, ardından bir nakliye gemisi ile karaya çıkarılan çok sayıdaki ateşli top bir trenle cepheye sevk edilmişti.⁴⁶ Ayrıca Atina gazeteleri Ankara'nın Yunanistan'ın barış şartlarını onaylamayacağını yazıyorlardı.⁴⁷

Kıbrıs basınında, Kıbrıs Türkünün bu gelişmeler karşısında sessiz kalmayacağı ve kalmaması gerektiğini dile getiren yorumlar yayımlanmaya devam etmekteydi. *Ankebut*, 22 Şubat'ta "*Anadolu'da akıtılan ve akacak olan Türk ve Müslüman kanını düşündükçe acı çekmemek, ıstırap duymamak söz konusu olamazdı.*"⁴⁸ diye yazarken, 8 Mart'taki nüshasında Türk halkının bu savaşta sergilediği kahramanlık hikayelerine yer vermektedir. Nitekim Giresunlu Osman Ağa, aralarında yüksek rütbeli subaylarında bulunduğu 300'den fazla Yunan askerini esir alıp Samsun'a götürmüş ve çok sayıda askerî mühimmat ele geçirmişti.⁴⁹ Ayrıca sayıda Türk halkının Yunanlılara teslim olmaksızın intihar etmeyi tercih ettiği yolundaki yorum ve haberlerin, Kıbrıs Türklerinin zafere olan inanç ve heyecanlarını bir kat daha artırdığı belirtilmektedir.⁵⁰

⁴² *Ankebut*, 3 Ekim 1921, s. 3.

⁴³ *Ankebut*, 21 Aralık 1921, s. 1.

⁴⁴ *Ankebut*, 21 Aralık 1921, s. 3.

⁴⁵ *Ankebut*, 8 Aralık 1921, s. 4; *Ankebut*, 18 Ocak 1922, s. 2.

⁴⁶ *Ankebut*, 8 Şubat 1922, s. 4.

⁴⁷ *Ankebut*, 15 Şubat 1922, s. 2.

⁴⁸ *Ankebut*, 22 Şubat 1922, s. 3.

⁴⁹ *Ankebut*, 8 Mart 1922, s. 1.

⁵⁰ *Ankebut*, 8 Mart 1922, s. 2.

Kıbrıs Türkü kendisini Anadolu Türkünden ayırmıyordu. Nitekim 15 Mart 1922 tarihli *Ankebut*'ta yer alan şu ifadeler bu görüşümüzü destekler niteliktedir.

“...Biz Türkler vaktiyle şahlıklar parçalamış, hükümdarlar ezmiş kurunlar açmış bir milletiz. Aslımız pak, namımız ünlüdür. Cihangirlikte üstün bir ırkız... Tarihin eski ve unutulmuş sahifelerini yoklayalım. Tarih âleminde dögüşme, gürüşme oyunlarını icat eden biz Türkleriz. Tarih-i Osmani'den ta uzaklarda bulunan dedelerimiz zamanında Asya ve Avrupa'yı çiğneyerek istila eden hakanlarımıza kesretle tesadüf ederiz...”⁵¹

Aynı gazetede Anadolu Ajansı'nın Anadolu'daki gelişmeler ve Türk-Yunan mücadelesinin seyri hakkındaki yazılarına yer verilerek kamuoyu sürekli bilgilendirilmeye devam edilmekteydi. Sakarya Zaferi'nden sonra Yunan halkının maneviyatı da çökmüştü. Cepheye sevki istenilen Yunan askerleri Trakya, Makedonya, Girit ve Arnavutluk'a gönderilmeye hazır olduklarını beyan ederlerken alenen Anadolu'ya gitmeyeceklerini söylemekteydiler. Yunanistan'da harp aleyhtarlığı başlamıştı. Öyle ki çocuklar, Mustafa Kemal Paşa'nın ismiyle korkutulmaktaydı. *Ankebut*, Ocak ayında yazdığı gibi Yunanistan'da bir ihtilal beklendiği yolundaki gelişmeyi yeniden okuyucularına aktardı.⁵²

Anadolu'da Millî Mücadele'de Yunan ordusuna son darbeyi vurmak için hazırlanıldığı sırada 1922 yılı Nisan ayına gelindiğinde, *Ankebut*'un başyazarı Mehmet Fikri, kaleme aldığı duygusal yazısında “*Anadolu canlanacak yaşatacak askerdir. Süngü tutar, harp ederim... Kanlı düşman geliyor hazırlan ol. İmanım var, hakanım var bir erim...*” diyerek halkı, Anadolu'da gönüllü olarak savaşa katılmaya davet etmekteydi.⁵³ Gazetenin 26 Nisan günkü sayısının ilk sayfasında kamuoyunun desteğini canlı tutmaya yönelik ifadelerle “*...Dünya kuruluşundan beri efendilikle yaşayan Türkler yabancı kimselerin kendilerine efendi olmasını isteyemez.*” ve Türk İstiklal Marşı'nın “*Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım / Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım.*”, “*Ebediyen sana yok ırkıma yok izmihlal / Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal!*”⁵⁴ dizelerine yer veriliyordu. Gazetede Millî Mücadele'nin önderi Mustafa Kemal Paşa'nın şahsı ve icraatı ile ilgili olarak yabancı basında yer alan yazılar da Kıbrıs Türk kamuoyuna sunulmaktaydı. Kamuoyu böylece hem Anadolu direnişi hem de bu direnişin liderinin özellikleri hakkında bilgi sahibi oluyordu.⁵⁵

Kıbrıs basınında daha önce de bahsettiğimiz yönde Anadolu'daki Millî Mücadele'nin başarılı olacağına dair yazılar yayımlanmaya devam etti. Nitekim 3 Mayıs 1922 tarihli *Ankebut*'ta, Türkiye'nin hayat hakkının elinden alınmak istendiği, Türk ordusunun düşmanı yenebileceği, doğunun geleceğinde Türklerin etken olduğu, Türkler gibi tarihlerini kahramanlıkla şereflendiren ve Çanakkale müdafaasını yapan bir milleti dünya haritasından silmenin imkânsız olduğu belirtilmekteydi.⁵⁶ Aynı gazetenin 24 Mayıs günkü yazısında asla karamsar olunmaması gerektiği, çünkü Türk davasının meşru bir dava olduğu Ada Türklerine açıklanmaktaydı. Gazete, İtilaf Devletleri'nde Türklerin bu savaşın galibi olacakları düşüncesinin oluştuğunu bu nedenle barış şartlarında tadile gittikleri yorumunu yapmaktaydı.⁵⁷

26 Nisan 1922 tarihli *Ankebut*'ta, Türklere sunulan barış şartlarından bahsedilirken şöyle denilmekteydi:

“...Şarkta sulhun yapılamamasından dolayı Türkleri kabahatli addetmekte muvafık-ı insaniyet değildir. Zira Türkler sulhperver olduklarını müteaddit defalar garbın en büyük konferanslarında birçok delail ile ispata muktedir olmuşlardır. Şimdi de Avrupalıların gayrimüspet kararlarına karşı umum Müslümanların nokta-i nazarlarını tayin eyleyen millî programımızı takdim etmekle mahzuz oluyoruz. Öyle bir program ki, Avrupa mahza zararımıza olarak imzalamış olduğu Sevr

⁵¹ *Ankebut*, 15 Mart 1922, s. 1

⁵² *Ankebut*, 22 Mart 1922, s. 4

⁵³ *Ankebut*, 19 Nisan 1922, s. 1.

⁵⁴ *Ankebut*, 26 Nisan 1922, s. 2-3.

⁵⁵ *Ankebut*, 3 Mayıs 1922, s. 3.

⁵⁶ *Ankebut*, 3 Mayıs 1922, s. 2, 6.

⁵⁷ *Ankebut*, 24 Mayıs 1922, s. 8.

Muahedesi'nin Türk milletinin arzu ve gayesine münafı olduğu için kabiliyet-i tatbikiyeden mahrum kaldığını tecrübe ile göstermiştir. Bunun için ümit ederiz ki Avrupa bu defa eski vaziyete düşmemek için Türk milletinin arzusunu tatmin etmek hususunda daha halisane düşünerek sulh gayesine vasil olmak için kestirme yolda gitmenin menafii takdir edecektir... Bize her ne kadar uhud-ı atıkada yapacakları, ordumuzun tezyidine müsaade edeceklerini ve Anadolu'yu bize vereceklerini söylüyorlarsa da, biz konferanslardan bir faide hâsıl olacağına pek ümitvar değiliz. Çünkü verilen vaatler, kuvve-i tediyyeden mahrum bulunduktan maada arzümüzü katiyen temin edebilecek mahiyette değildir. Binaenaleyh meseleyi kati olarak hal ve fasl edebilecek olan silahtır anlaşılıyor. Böyle bir ihtimal ise Anadolu'da her dakikada vardır. Zaten Anadolu silahın gayri vasıtalarından bir şey doğmayacağını pek iyi bildiğinden Avrupa'nın vermemek istediği hukukunu bizzat istirdat etmek fırsatını anbean beklemektedir."⁵⁸

İtilaf Devletleri tarafından Türklere kabul ettirilmeye çalışılan barış şartları ve Türkiye ile İtilaf Devletleri arasında devam eden diplomasi süreci hakkında da kamuoyu düzenli olarak ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmeye devam etmekteydi.⁵⁹

B. Kıbrıs Türklerinin Millî Mücadele'ye Yaptıkları Yardımlar

Buraya kadar Anadolu'daki Millî Mücadele'nin siyasi, sosyal ve ekonomik süreci hakkında Kıbrıs Türk kamuoyunun basın yoluyla nasıl aydınlatıldığı konusunda bilgi verilmeye çalışıldı. Kıbrıs Türkleri, bir taraftan bu süreç hakkında basın yoluyla bilgilendirilirken, diğer taraftan da maddi ve manevi olarak bu direnişe katılmaya davet edilmekteydi. Dünyanın çok uzak köşelerinden Millî Mücadele'ye yapılan yardımlara Kıbrıs basınında geniş yer verilmekteydi. Anadolu'daki direnişin başarıya ulaşacağına inancı çok kuvvetli olan ve bu mücadeleyi kendi direnişi olarak gören Kıbrıs Türkleri, destek çağrılarında sessiz kalmadı. Millî Mücadele'ye gösterilen bu alaka Kıbrıs'ta da yankı buldu.⁶⁰

Bilindiği gibi, İtilaf Devletleri'nce Anadolu'da pek çok yer işgal edilmişti ve buralarda yaşayan halk büyük sıkıntı içindeydi; bir kısmı da kendi vatanlarında muhacir durumuna düşmüşlerdi. Kıbrıs süreli yayınlarında Türkiye'deki savaş mağdurlarının içinde buldukları zor koşullardan sık sık bahsedildiği görülmektedir. Bu türden haberlerle Kıbrıs Türklerinin Anadolu'nun bağımsızlık mücadelesine ilgisi sürdürülmeye çalışıldı. *İrşad*'ın 1 Ocak 1920 tarihli sayısında "*İstanbul Mültecileri İçin*" başlıklı yazıda ise Kıbrıs Türkleri mülteciler için yardıma davet edilmekteydi.

"...Onlara bir dest-i muavenet onların elim matemlerini teskine medar olacak bir hareket muhacir-perverane anavatanın ancak yirmi mil uzak olan biz Kıbrıslılara farz oluyor. Kırk küsur seneden beri icra-yı vatandan ayırdığı hâlde el'ân temiz ve lekesiz bir Türk ruhu taşıyan Kıbrıs Müslümanları şimdiye kadar muhtac-ı muavenet her ele bir dest-i mukabil uzatmaktan hiç çekinmemişlerdir. İşte kardeşler! Yine bugün de geçmişler gibi fakat eskilerden daha acı safahat ile memlu bir kafil ile muhtacın karşısında kanunen değil, lâkin vicdanen med'uvv-ı muavenet bulunuyoruz..."⁶¹

Doğru Yol'da Mehmet Remzi, "*Felaketzede Kardeşlerimize Muavenet*" başlıklı yazısında, "*Anadolu, Türkün son yurdu, son merciidir. Oradaki kardeşlerimizin böyle sefaletler, mahrumiyetler içinde helak olmasına seyirci kalırsak dünyada en alçak insanlar bizler oluruz. Bu felaketler hepimize büyük bir ders-i intibah olsun... İzmir civarında yedi ay zarfında 60 bin Türk şehit edilmiş, 40 bin kişi terk-i diyar etmeğe mecbur kalmış ve 200 milyon liralık servetleri gasp olmuştur. İşte bugün yersiz ve yurtsuz kalmış bu binlerce kardeşimiz bizden muavenet bekliyor...*" diyerek, Kıbrıs Türkünden Anadolu'ya yardım elini uzatmasını istiyordu.⁶² 1 Eylül 1920 tarihli *İrşad*'da yer alan şu ifadeler ise Kıbrıs Türkünün Anadolu mücadelesine bakışını açık bir biçimde yansıtmaktadır:

⁵⁸ *Ankebut*, 26 Nisan 1922, s. 2-3.

⁵⁹ *Ankebut*, 3 Mayıs 1922, s. 6-7.

⁶⁰ *Ankebut*, 8 Mart 1922, s. 2.

⁶¹ *İrşad*, 1 Ocak 1920, s. 115.

⁶² Ulvi Keser, "Millî Mücadele'de Kıbrıs-Anadolu İlişkileri ve Atatürk Sevgisi", *Türk Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Nisan 2003, Sayı 376, s. 87.

“...Anadolu harbinin bize temin edeceği galibiyet hepimizin şark-ı milliyemizi parlatacak, alınlarımızda lekeyi silecek bir vaka-i zaferdir. Binaenaleyh, bu muhterem asker kardeşlerimize bizim şu uzakça ufuklardan yapabileceğimiz muavenetler vardır ki, onları ihmal etmememiz icap eder... Harp eden millet bizim, düşmanın ayakları altında ezilen millet bizimidir. Yalnız telgrafları ve gazeteleri karıştırmak vukuat-ı harp üzerine nazariyat yürütmek, zafer havadisıyla mağrur olmak bir netice-i faaliyeti intaç edemez. Bizim bu vekayı karşısındaki vazifemiz onlara muavenet etmek yollarını bulmak, bilfiil hizmette bulunamadığımız o orduların mecruh ve malullerine olsun yardım edebilmek çarelerini düşündürmektir...”⁶³

29 Kasım 1920 tarihli *Doğru Yol*'da ise “...Kıbrıs Türkleri yanı başlarında olan Anadolu'daki pek çok şüheda, öksüz, yurtsuz, hamisiz ve kimsesiz kaldıklarından elbette haberdardır. Türkiye'deki sefalet ve zaruretten pek ziyade olduğu ecnebi gazetelerinde görülmekte ve hatta birkaç İngiliz bu biçarelere muavenet için herkesin nazar-ı merhametini celp eylemektedirler...” denilmekte ve Muhacirîn Müdürü Muzafferettin Bey'in muhacirlerin durumuyla ilgili yaptığı açıklaması Kıbrıs Türk halkına duyulmaktaydı. Kamuoyunu muhacirlere yardım konusunda mobilize etmek için yapılan açıklama şu şekilde idi:

“İstanbul'da olan Muhacirînin adedi 35 bin kişiyi tecavüz ediyor. Bir dereceye kadar hâl ve vakitleri müsaade olan muhacirlerin adedi ise 70 bin miktarındadır. Hüviyet cüzdanlarını hamil olan takriben 7 bin kişiye haftada bir defa un, fasulye, süt gibi mevadd-ı gıdaiye verilmekte ve hükümet misafirhanelerinde olan muhacirlere de her gün ekmek ve sıcak yemek tevzi edilmektedir. Aynı zamanda Hilal-i Ahmer Cemiyeti de ayrıca 1150 kişiye ekmek ve yemek itasını deruhte etmiştir. İstanbul Muhacirîn Müdüriyeti tahsisatı maatteessüf Muhacirîni iâşe ve ilbas kifayet etmiyor. Binaenaleyh, müessesat-ı hayriyenin müsavatına arz-ı ihtiyaç ediyoruz. Hind Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nden küllî muavenet gördük. Doktor Ferva'nın temsil ettiği bu heyet bize 25 bin liralık un, zeytin, sabun gibi mevad ve 15 bin liralıkta yatak, ? vs. vermiştir. Bunlar, heyetin muvacehesinde yegân yegân muhacirlere tevzi edildi. Kış şiddetini şimdiden gösterdi. Muhacirîn cereyanı da kış ile mütenasip olarak devam ederse haricin muavenetine muhacir tahsisatına rağmen biçare muhacirlerin hâli pek feci olacaktır.”⁶⁴

Bu açıklamayı sütunlarına taşıyan gazetenin haberinde, soğuk kış günlerinde yağmur ve açlık altında inleyen bu çaresiz muhacirlere nasıl yardım edileceği üzerinde durulmaktaydı. Gazeteye göre, Lefkoşe ve civar kazalardaki kulüp ve kiraathanelere görev düşmekteydi. Yardım için tiyatro oyunları sergilenmeliydi. Kadın öğretmenlere de büyük sorumluluklar yükleniyordu. Kadın öğretmenler görev yaptıkları kasabalardaki hanımları okullara davet etmeli, onlara Anadolu'da sefalet ve yoksulluk içindeki yüz binlerce Türk çocuğunun durumlarını anlatmalıydılar. Bu kadınların şefkat ve merhametlerinin sağlanması son derece önemliydi.⁶⁵ Gerçekten de Kıbrıs Türk kadınları, Millî Mücadele'nin başından itibaren köy öğretmenlerince yapılan davetlere sessiz kalmamıştı. Müsamere, oyun ve gösterilerde bizzat görev aldılar, sandıklarındaki çeyizleri bile satışa çıkardılar. Bu yolla elde edilen gelir Anadolu'ya gönderildi. 3 Kasım 1919 tarihli *Doğru Yol*'daki bir habere göre, müsamerelerden toplanan 24 İngiliz sterlini ve üzerlerine Kıbrıs haritasının işlendiği ipek ve keten mendiller Türk savaş esirlerine gönderildi.⁶⁶ Kuva-yı Milliye'ye yardım amacıyla çeşitli kurum, dernek ve kulüpler tarafından organize edilen tiyatro gösterilerinden elde edilen paralar, Londra üzerinden Anadolu'ya ulaştırılmış; camilerde cuma günleri bağış kampanyaları başlatılmış; kurban derileri de Millî Mücadele'ye destek amacıyla bağışlanmıştı.⁶⁷

Lefkoşe Hürriyet ve Terakki Kulübü tarafından İzmir muhacirlerine yardım etmek amacıyla tiyatro gösterileri düzenlendi. *Doğru Yol*'un haberinden halkın yardım amacıyla bu gösterilere yoğun ilgi gösterdiği anlaşılmaktadır. Gazeteye göre, Lefkoşe halkı tek suçları Türk olmak olan ve haklarını müdafaa eden İzmir ve civar halkının yaralarını sarmak, onların ihtiyaçları doğrultusunda insanlığın ve dinin gereklerini icra etmek için tiyatroya akın ediyordu. İzmir felaketzedelerine yardım amaçlı çeşitli müzayedeler organize edilmişti. Halk bu

⁶³ *İrşad*, 1 Eylül 1920, s. 245-246.

⁶⁴ *Doğru Yol*, 29 Kasım 1920, s. 1.

⁶⁵ *Doğru Yol*, 29 Kasım 1920, s. 1-2.

⁶⁶ Keser, *a.g.m.*, s. 86.

⁶⁷ Nesim, *a.g.m.*, s. 49.

müzayedelere büyük ilgi göstermekteydi. Öyle ki, küçük yaştaki çocuklar babalarının verdiği harçlıkları Anadolu felaketzedelerine yardım olarak gönderme girişiminde bulunmaktaydılar.⁶⁸

İşgal altındaki topraklarda evlerini terk etmek zorunda kalanlara yönelik yardım kampanyalarını canlı tutabilmek amacıyla Kıbrıs basını gelişmeleri kamuoyuna aktarmayı sürdürdü. Nitekim 20 Ocak 1920 tarihli *Doğru Yol*'da Ahmet Raşid, kayıp bilançosunu gözler önüne sermekte ve İzmir'le çevresinde dokuz ay içinde 60 bin Müslümanın şehit edildiğini, 40 bin kişinin de canını kurtarmak için yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kaldığını yazmaktaydı. Hayatlarını kaybeden ve göç edenlerin 200 milyon liralık servetleri de gasp edilmişti. Ahmet Raşid, Kıbrıs Türklerini "*İşte bugün bakıyyetü's-seyf olan binlerce kardeşlerimiz bizden muavenet bekler. Çalışalım onların yaralı kalplerine kendileri için kalplerimizin çarptığını göstererek davasız olalım*" diyerek onlara el uzatmaya davet etmekteydi.⁶⁹ *İrşad*'ın 1 Aralık 1920 tarihli sayısında "*Trakya'da Zaruret*" başlıklı yazıda Doktor Fru'nun kaleme aldığı rapora yer verilmekteydi. Raporda özetle; Türk mültecilerinin durumlarının gittikçe kötüleştiği, Güney Anadolu'da perişan vaziyette kalan binlerce kişiye Yunan işgali nedeniyle Batı Anadolu halkının da katıldığı, Yunan işgalinin ardından yaşadıkları yerleri terk eden binlerce insanın barınacak evlerinin olmadığı, eski ve yıkık evlere, harabelere sığındıkları, ısınmak için yakacak bulamadıklarından henüz kurumamış yeşil ağaçları yakmak zorunda kaldıkları, ocakları olmadığından harabelerin içine delikler kazmak suretiyle onları ocak olarak kullandıkları, İstanbul'a gelen binlerce kişinin sefil ve perişan bir hâlde buldukları, üzerlerindeki başka elbiselerinin olmadığı, annelerin yetim kalan yavrularına yiyecek bulmak için gösterdikleri fedakârlık manzaralarının çok acı olduğu ifade edilmekteydi. Ayrıca Yunan işgaliyle birlikte görevden alınan memurlar olduğu, bunların da çok elim bir vaziyette oldukları ve İngiliz Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne avuç açtıkları, Edirne ve civarından firar eden ve Bulgaristan'a sığınan 15 bin kadar Muhacir'in olduğu, Türk hükümetinin bunlar için kendilerinden yardım istemeleri üzerine 5 bin lira verdiklerini yazmaktaydı. Türk halkının bu vaziyet içerisinde dahi sabırla metanetlerini korumalarının Fru'nun dikkatini çektiği anlaşılmaktadır. Zira Fru, bu acınacak koşullar içerisinde bulunan insanlara yardım çağrısında bulunuyordu.⁷⁰

Bu çağrılar karşısında parası olmayan Ada Türkleri dahi ellerinde para edebilecek ne varsa satmaya çalışmaktaydı. Nitekim İbrahim Ali adlı bir köylü, parası olmadığından ekmek teknesi olan atını satmış ve parayı yardım kampanyasına bağışlamıştı.⁷¹ Hürriyet ve Terakki Kulübü İzmir felaketzedelerine yardım amacıyla şehir, köy ve kazalarda tiyatro gösterileri düzenlenmesinde öncü rol oynamaktaydı.⁷²

1920 yılı sonuna gelindiğinde dağınık hâldeki yardımların bir çatı altında toplanabilmesi amacıyla örgütlenme yoluna gidildi ve 19 Aralık 1920'de Lefkoşe Türk kulüp ve dernekleri ile diğer müesseselerin temsilcilerinin katılımıyla yapılan bir toplantıda "*Muhacirîn-i İslamiyeye Muavenet Cemiyeti*" kuruldu.⁷³ Muhacirler için kamuoyunda oluşan hassasiyeti gösteren çarpıcı bir örnek de yardım konusunda yazılan şiirlerdi. Nitekim bunun örneklerinden biri de 1 Ocak 1921 tarihli *Ankebut*'ta yayımlanan şiirdir.⁷⁴

⁶⁸ *Doğru Yol*, 11 Ocak 1920, s. 2.

⁶⁹ *Doğru Yol*, 20 Ocak 1920, s. 1.

⁷⁰ *İrşad*, 1 Aralık 1920, s. 106-7.

⁷¹ Nuri Köstüklü, "Kıbrıs Türklerinin Yardımları", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, C. I, Ankara 2000, s. 351.

⁷² *Doğru Yol*, 31 Mayıs 1920, s. 3.

⁷³ Altan, a.g.e., s. 52. "*Lefkoşe Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*" başkanlığına Evkaf Murahhası İrfan, Sandık Eminliği'ne Rasim ve kitabete Raif beyler seçilmişlerdi. Bundan başka kaza hâkimi Fuat, Avukat Fehmi, Doktor Rauf, Avukat Baha, Defterdar katibe-i mümtazesinden Münir beylerle Mustafa Naim ve debbağ Hilmi efendilerden oluşan yan komisyonlar seçilmişlerdi. Bu muhacirîn ianeleri hakkında zaman zaman bir araya gelerek istişare edeceklerdi. Kışın bütün şiddetini gösterdiği bu dönemde komisyona büyük görevler düşmekteydi. *Doğru Yol*, 27 Aralık 1920, s. 1.

⁷⁴ Demiryürek, a.g.m., s. 40.

“Ey muhterem Kıbrıslı merhamet eyle muhacirlere
Kalmamıştır kimseleri yalvarıyor bizlere
Lanet oku onları yerlerinden sökenlere
Reva görülen hakaretler malûmdur Türklere”

Doğru Yol'a göre, Lefkoşe'de yapılan bu etkinliklere halkın ilgisi büyüktü. Sinemalar dolup taşmış, etkinliklerin yapıldığı mekânlar İnönü'den gelen zafer haberiyle birlikte bayraklarla ile donatılmıştı.⁷⁵ Bir taraftan piyesler, tiyatrolar sergilenmekte, diğer taraftan sinemalarda oynatılan filmlerden elde edilen gelir muhacirlere aktarılmaktaydı. Müslüman muhacirlere yardım amacıyla İskele'de “*Cemiyet-i Faale İçtima-ı Umumiyeleleri*” toplanmış, bu toplantıda 100 liralık bilet bastırılmış, bunun 60 lirasının köylere 40 lirasının da İskele'ye sarf edilmesi kararlaştırılmıştı. Planlandığı gibi, 13 Ocak 1921'de İttihat ve Terakki Kulübü'nde genel bir toplantı yapıldı. Toplantıda, dava vekili Esad Bey Cemiyetin toplanma amacını açıkladı. Ardından İslam muhacirlerinin o gün içinde buldukları durum hakkında bilgi verdi. Bunlara yardım amaçlı hayırsever halka gidilmesini ve uygun miktarlarda hediye rica etmelerini söyledi. Müteakiben de 40 liralık bilet desteleri satışa sunuldu. Orada bulunan Mersinli Hacı Dulkadir Ağa kendi hesabına 100 ve Kâmil Kenan Efendi de 100 adet birer şilinlik bilet aldılar. İskele gençleri de müsamereler ve tiyatro düzenlemeye devam ettiler.⁷⁶ “*Muhacirîn-i İslamiyeye Muavenet Cemiyeti*” tarafından gönderilen 18 Ocak 1921 tarihindeki toplantı sonucunda toplanan yardımların listesi şöyleydi:⁷⁷

İskele ahâli-i İslâmiyesi	39	Lira	10	Kuruş
İskele hânımları	13	“	2	“
Tuzla ahâli-i İslâmiyesi	10	“	15	“
Vuda ahâlisi	3	“	5	“
Vuda hanımları	4	“	7	“
Tatlısu ahâlisi	5	“	15	“
Mormenekşe ahâlisi			17	“
Pile ahâlisi	1	“		
Arçoz ahâlisi	1	“		
Alaminyo ahâlisi			16	“
Akilisya ve Menoya ahâlisi	2	“		
Anafonya ve Aplanada ahâlisi	2	“	3	“
Köfünye ahâlisi	6	“		
Ayatotoro ahâlisi	2	“	1	“
Civisilahâlisi			17	“
Kalavya ahâlisi	2	“		
Koşi ahâlisi	10	“		
Pargama ahâlisi	3	“		
Dohni ahâlisi	3	“	10	“
Cilya ahâlisi			7	“
Tremeşe ahâlisi			12	“
Lefkara ahâlisi			7	“
Klavason ahâlisi	1	“	5	“
Maroni ahâlisi				
Parka ahâlisi				
Meluşa ahâlisi				
Ayaanna ahâlisi				

⁷⁵ *Doğru Yol*, 31 Ocak 1921, s. 2.

⁷⁶ *İrşad*, 1 Şubat 1921, s. 135-6.

⁷⁷ *İrşad*, 1 Ağustos 1921, s. 233.

MAKBÛZÂT	MEDFÛÂT		
	Masraf	2 Lira	9 Kuruş
	Lefkoşe'de cem'iyet merkezine teslim	102 Lira	10 Kuruş
Yekûn	104 Lira 19 Kuruş	104 Lira	19 Kuruş

Larnaka'da bir muallime, kaleme aldığı bir mektubu "*Larnaka Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*"ne sunup, felaketzedeler için şöyle yardım istemektedir:

"Sefalet-i hayat içinde perişan olan felaketzede hemşirelerimize o masum ve mazlum Türk yetimlerine muavenet-i lazımede bulunmağa dinen ve vicdanen medyunuz. Binaenaleyh, muavenetimizi vakti fevt etmeyerek bila-tevkif ifa etmeliyiz ki kışın bu titretici günlerinde üryan vücutlarını setredelim, onları fevkalhad muzib eden cerihalarını dest-i muavenetimizle sarmağa koşalım ki vatanımız da fedakâr evlatların diye iftihar edebilsin."⁷⁸

Baf Muhacirîn Cemiyeti'nin bünyesinde, Baf gençleri ve kadınları, kadın öğretmenler hiçbir olumsuz hava koşuluna aldırış etmeden memleketin her köşe ve bucağını dolaşarak müsamereler için bilet sattılar. Bu yolla 25 liradan fazla yardım toplandı. Baf'taki müsamerelere neredeyse tüm kadınlar iştirak etmişlerdi. Müsamerelere Halide Edip'in nutukları okunarak başlanmakta, bunu kız öğrencilerin şarkı ve manzumeleri ile öğretmenlerin nutukları izlemektedir.⁷⁹

26 Şubat'ta "*Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*" Limasol Şubesi tarafından düzenlenen müsamerede Cemiyet başkanı milliyetçilik üzerine bir konferans vermiş, ardından orada bulunan öğretmenler bu minvalde bazı konuşmalar yapmışlardı. Bu konuşmalar, halk üzerinde büyük etki yaratmış, pek çok kişi gözyaşlarına hâkim olamamıştı. Müsamerenin sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın yağlı boya resmi müzayedeye konuldu. Limasol'da müsamereler ve tiyatrolardan elde edilen 166 lira 12 şilin Lefkoşe'deki Muhacirîn Cemiyeti merkezine gönderilmişti.

Başlangıçta İstanbul'da toplanan muhacirlere yardım eden "*Kıbrıs Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*"nin Millî Mücadele ilerledikçe yaralı Türk askerlerine yardım etmesi de gündeme geldi. İngiltere'nin yaralılara yardım amaçlı bir cemiyetin Anadolu'ya gönderilmesine izin vermesiyle de artık harekete geçme vaktiydi. Bu durumu *İrşad* kamuoyuna şöyle duyurmaktaydı:

"... Anadolu'nun Balçık kayalarından esen sert rüzgârların bize taşıdığı enin ve feryatlara, vatanın sinesinden kopan bu seda-yı istimdada cevap vermek boynumuzun borcu, milliyet ve dinimizin icabındandır. Sakarya'nın soğuk suları önünde arslan gibi pençelesen bir gazinin tek bir kurşunun zebunu olarak ıslak topraklar üstünde yattığını tahayyül edip de onun muavenetine koşmamak, vatani zincirler altında inlemekten kurtarmak için karısını, çocuğunu, çoluğunu feda ederek hain düşmanı mukaddes topraklarımızdan tard u teb'id etmek gibi ulvi emellerine mükâfaten evkatın bir şilini hediye etmekten çekinmek kadar ağır ve vicdansız bir hareket-i insaniyet tasavvur edilebilir mi? Vatan ne kadar ulvi ve kutsi ise mücahitleri de o kadar şayan-ı himaye ve muavenettir. Bizim de iştirakine kendimizde bir salahiyet hissettiğimiz o şeref-i millîyi kazanan gazanfer mücahitlere bizden küçük bir hediye yalnız samimi irtibatımızı ispat etmek için bugün ne kadar lazım ve ne kadar elzem görünüyor. Onların zafer ve galebesi ta köylerimizin bucaklarında bile bizi düşmanlarımıza karşı mağrur ve müftehir bırakırken, yalnız söz ile o sürur-ı galebeye iştirak etmeğe hak kazanılır mı? Kıbrıs diğer Müslüman ülkelerin hepsinden ziyade Anadolu'nun kucağına sokulmuş, her yerden ziyade Anadolu ile münasebattar bir ada olduğu için bizim binnisbe her Müslüman memleketinden fazla Anadolu'ya yardım etmemiz icap eder. Lefkoşe ve diğer kazalarda bir sene mukaddem teşkil eden Muhacirîn-i İslamiyeye Muavenet cemiyetlerinin tekrar bugün bir hareket ve galebatını beklemekteyiz."⁸⁰

Bu doğrultuda Anadolu'ya yardımlara devam edildi. 30 Aralık 1921'de Larnakalı gençler önce hanımlara ertesi günde erkeklere "*Vatan Yahut Silistre*" piyesini oynadılar.⁸¹ 1 Ocak

⁷⁸ *İrşad*, 1 Şubat 1921, s. 138.

⁷⁹ *Doğru Yol*, 7 Şubat 1921, s. 1.

⁸⁰ *İrşad*, 1 Aralık 1921, s. 291.

⁸¹ Özorun, "Anadolu Kurtuluş Savaşı...", s. 922.

1922'de İskele gençleri tarafından aynı piyes sahnelendi.⁸² Lefke'de, “*Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*”ne gelir sağlamak amacıyla 14 Mart'ta hanımlara ve 15 Mart akşamı da erkeklere aynı piyes temsil edildi. “*Lefkoşe Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*” tarafından, *Türkiye Muhacirîn Cemiyeti*'ne 600 sterlin gönderildi.⁸³ Anadolu'ya yardım kartpostalları bastırılarak halka satıldı.⁸⁴

10 Ocak 1921'de “*Londra Hilal-i Ahmer Cemiyeti*” Başkanı Emir Ali, Anadolu'daki Müslümanların parasızlık ve sefaletinin giderilmesi için “*Hürriyet ve Terakki Kulübü*” tarafından verilen tiyatro hasılatı olan 270 liralık çekin kendilerine ulaştığını bildiriyordu. Emir Ali, sefaletin tarif edilemeyecek derecede olduğunu, bu paranın da gecikmeksizin İstanbul'a gönderileceğini belirtiyordu.⁸⁵

1922 yılının Kurban Bayramı'nın ilk iki gününde Hilal-i Ahmer yararına düzenlenen sergilerde Kıbrıslı Türk hanımlar tarafından hediye edilen çok sayıda değerli eşya satışı sunuldu. Bu satıştan 50 sterlin elde edildi. Kurban bayramları Hilal-i Ahmer günü olarak kabul edildi. Kurban bayramının yaklaşması dolayısıyla 22 Temmuz 1922 tarihli *Söz*, halkı *Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti*'ne yardıma davet etmekteydi:

“...Anadolu askerlerinin yaralarını sarmak, onların tedavi ve işelerini temin etmek bütün Müslümanlara farzdır. Ahval-i siyasiye dolayısıyla harbe bilfiil iştirak edemeyen bizim gibilerin mutlaka iane vermeleri lazımdır. Anadolu'daki harekât-ı askeriyeyi yalnız sözle takip etmek ve maddi muavenetten yüz çevirmek bir nevi zaaf-ı din ve açık bir riyakârlıktır. Cephelerde tekrar kuvvetli düşmanlarla çarpışmak anı hulûl ettiğinde arkasında gözleri yaşlı nişanlısını veya haremینی din ve vatanının selameti namına terk eden ve düşmanın ateş saçan gülleri güllelerine göğüslerini siper eden Mehmetçiklerin fedakârlıklarını takdir ettiğimizi ianelerimizle ispat etmeliyiz...”⁸⁶

Kıbrıs Türkleri, Anadolu'ya yalnızca maddi ve manevi destek sağlamakla yetinmediler. Aralarında gizlice Ada'dan kaçarak Millî Mücadele'ye katılanlar oldu. Kıbrıslı Ahmet Çavuş, gemileriyle Anadolu'ya katır ve merkep taşıırken, Gıneli Feriha Tuna Hanım, babasının gemisiyle gizlice Anadolu'ya çeşitli malzeme nakletmiş ve İngilizlerin yasakladığı kinin haplarını fesinin içine saklayarak Anadolu'ya kaçırmıştı.⁸⁷ Kıbrıslı Ali Rıza, sandalla Anadolu'ya kaçarak Refet Paşa'nın kuvvetlerine gönüllü olarak katılmış ve bir sene sonra şehit düşmüştü.⁸⁸ Doktor Binbaşı Osman Necmi Bey, Mülazım Tahir, Fatin, Raşit, Ali Vefa, Remzi, Ali Nazmi ve Hüseyin Sırrı beyler Anadolu'daki Millî Mücadele'ye katılan Kıbrıslı Türklerden sadece bazılarıydı.⁸⁹

1922 Eylül'ünde Millî Mücadele'nin başarıyla sonuçlanması, bu mücadeleyi yakından izleyen ve maddi-manevi destek sağlayan Kıbrıs Türk halkı arasında büyük sevinç yarattı. Zafer haberinin Ada'ya ulaşmasıyla Atatürk meydanında toplanan Kıbrıs Türkleri, Cirit Hisarı'nda gece ateş yakarak kutlamalar yaptılar. Bu kutlama törenleri İngiliz Vali'yi harekete geçirdi. Vali, Türk yetkililerini çağırarak uyarıda bulundu ve bu sevincin nedenini anlayamadıklarını söyledi. Kıbrıs Türklerinin Vali'ye verdikleri “*Mustafa Kemal'in zaferinin aslında Kıbrıs Türkü'nün zaferi olduğu ve Kıbrıs Türklerinin Anadolu Türklüğünün kopmaz bir parçası olduğu*” şeklindeki beyanatı Vali'de şaşkınlık uyandırmıştı.⁹⁰

16 Eylül 1922 Cumartesi günü İskele, Mağusa ve Lefkoşe başta olmak üzere küçük büyük bütün yerleşim yerlerinde halk zafer gösterileri yapmaya başlamıştı. İskele ve Tuzla'da okullar o gün için tatil edildi. Her iki kasabanın kulüpleri ve dükkânları süslenerek bayraklarla

⁸² *İrşad*, 1 Ocak 1922, s. 314.

⁸³ Özoran, *a.g.m.*, s. 922.

⁸⁴ Keser, *a.g.m.*, s. 91.

⁸⁵ *Doğru Yol*, 31 Aralık 1921, s. 3.

⁸⁶ Özoran, *a.g.m.*, s. 924.

⁸⁷ Nesim, *a.g.m.*, s. 48.

⁸⁸ Derviş Manizade, *Baştan Sona Kıbrıs Gerçeği*, Hüsniyat Matbaası, İstanbul 1965, s. 14.

⁸⁹ Keser, *a.g.m.*, s. 89.

⁹⁰ Nesim, *a.g.m.*, s. 51.

donatıldı. Camilere, minarelere kandiller asıldı. Mağusalılar camiye giderek cephede şehit olan askerler için mevlit okudular. Daha sonra neşe içerisinde başta Osmanlı ve esnaf kıraathaneleri olmak üzere cami önünü yeşil dallarla, bayraklarla ve Mustafa Kemal Paşa'nın resimleriyle donattılar. Ada'nın diğer yerleşim birimlerinde de benzer etkinlikler yapıldı.⁹¹

Kıbrıs basınının Anadolu direnişine yayımları yoluyla verdiği desteğin boyutunun önemli bir göstergesi de TBMM Hükûmetinin “*Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti*” tarafından, 21 Ağustos 1922'de Millî Mücadele'ye gösterdikleri yakın ilgi için Kıbrıs Türklerine ve onların sözcülüğünü yapan Lefkoşe'de yayımlanan *Söz* gazetesi Müdürlüğü'ne gönderilen teşekkür yazısıdır.⁹² Bu yazıda yer alan şu ifadeler Kıbrıs Türklerinin Millî Mücadele'ye olan hassasiyetlerini göstermesi bakımından son derece önemlidir:

“Harpte Başkumandanın evamirini almaktan mahrum edilen bir nefer gibi biz de, Ankara hükûmet-i milliyesinin temel attığı günden beri vicdan ve içtihadımıza tabi ve efkâr-ı umumiye-i mahalliyeye tercüman olarak istitaat ve bizaemiz nispetinde hükûmet-i müşarünileyh hakkında yazılar yazmış ve muvaffakiyat-ı azime ihraz etmesiyle anayurdu kurtarmasına her an ez-dil ü can temenni ve niyaz eylemiştik...”⁹³

Ayrıca Türkiye Himaye-i Etfâl Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) başkanı Doktor Besim Ömer, Evkaf Murahhası Musa İrfan Efendi'ye Kıbrıs Türklerinin Anadolu'ya yaptıkları yardımlar için bir teşekkür yazısı göndermeyi ihmal etmemiştir.⁹⁴

Sonuç

Kıbrıs'ın 1878'de İngiliz hâkimiyeti altına girmesiyle Ada Türkleri, Yunanistan tarafından desteklenen Kıbrıs Rumlarının ekonomik, kültürel ve siyasi baskıları altında kaldı. Bu durum, 1914'te İngiltere'nin burayı işgali ile artarak devam etti. Bu gelişmeler, anavatan Türkiye'den koparılan ve bu dönemde destek alamayan Ada Türkleri arasındaki birlik ve beraberlik duygularını koparmak şöyle dursun bilakis daha da kuvvetlendirdi. 1919'da Anadolu'da başlayan İstiklal Savaşı, Kıbrıs Türkleri tarafından ilgiyle takip edildi. Bunu sağlayan, Ada'da Türkler tarafından çıkartılan bazı gazete ve dergilerdi. Bu yayınlar, Anadolu hareketinin her safhası hakkında Kıbrıs Türk kamuoyunu bilgilendirmekle kalmadı; öylesine etkili oldu ki Anadolu halkının sevinç ve üzüntüsünün Kıbrıs Türk halkının sevinç ve üzüntüsü olarak benimsenmesini sağladı. İngiliz sömürgesi altındaki Kıbrıs Türkleri, bu savaşta kadını, erkeği ve çocuğuyla İngiliz baskılarına aldırış etmeden Millî Mücadele'ye yardım konusunda seferber oldular. Başlangıçta tiyatro ve müzayedede düzenlemek suretiyle elde ettikleri geliri, savaş mağduru Müslüman muhacirlere yollamak suretiyle yaptıkları katkıları, daha sonra Türk ordusuna yardım gönderme şeklinde ortaya koydular. Sağladıkları maddi ve manevi desteğin yanı sıra, bazıları Ada'dan kaçmak suretiyle bilfiil Anadolu'daki Millî Mücadele'ye katıldılar.

Kaynakça

1. Dergi ve Gazeteler

İrşad

Ankebut

Doğru Yol

2. Kitap, Makale ve Tezler

⁹¹ Demiryürek, *a.g.m.*, s. 47-8.

⁹² Özorun, *a.g.m.*, s. 844.

⁹³ Alçitepe, *a.g.t.*, s. 50.

⁹⁴ Köstüklü, *a.g.m.*, s. 351.

- Alçitepe, Mehmet Ali Galip, *Kıbrıs Türk Kamuoyu ve Türkiye-Kıbrıs İlişkileri 1919-1960*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1993.
- Altan, Mustafa Haşım, *Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması*, KKTC Millî Eğitimi, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları-39, Ankara 1997.
- Demiryürek, Meral, “Ankebut ve Millî Mücadele”, *Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, Aralık 2003, ss. 37-52.
- Gürçınar, Pınar, “Kıbrıs Türk Tarihi İçerisinde Kıbrıs Türk Matbaacılığının Doğuşu, Geçirdiği Modernleşme Aşamaları ve Bu Aşamaların Kıbrıs Türk Toplumuna Etkileri Üzerine Bir Deneme”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 7, Sayı 31, 2014, ss. 339-46.
- Keser, Ulvi, “Millî Mücadele’de Kıbrıs-Anadolu İlişkileri ve Atatürk Sevgisi”, *Türk Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Nisan 2003, Sayı 376, ss. 84-93.
- Köstüklü, Nuri, “İstiklal Savaşı’nın Mali Kaynakları”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Cilt I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000.
- Köstüklü, Nuri, “Kıbrıs Türklerinin Yardımları”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Cilt I, Ankara 2000.
- Köstüklü, Nuri, “Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Cilt I, Ankara 2000.
- Manizade, Derviş, *Baştan Sona Kıbrıs Gerçeği*, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul 1965.
- Müderrişoğlu, Alptekin, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*, Ankara 1990.
- Nesim, Ali, “Kıbrıs Türklerinde Atatürk İlke ve İnkılâpları”, *I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu*, Ankara 1994, ss. 39-71.
- Özoran, Beria Remzi, “Anadolu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kıbrıs Türk Basını”, *VII. Türk Tarih Kongresi*, Cilt II, TTK Basımevi, Ankara 1973.
- Özoran, Beria Remzi, “Anadolu Kurtuluş Savaşı-Kıbrıs Türkü-Sinir Harbi”, *Türk Kültürü*, Cilt 7, Sayı 76, 1979, ss. 274-8.
- Özoran, Beria Remzi, “İstiklal Savaşı ve Kıbrıs”, *Türk Kültürü*, Cilt 3, Sayı 35, 1965, ss. 844-51.